

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן יב

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ומהגין]

דע, דלדעת רבנו תם הוא אפילו לא נפקקו השלשה חוטיין, רק נתקצרו באופן שאין בארצן י"ב גידלין, גם כן פסול בכל האפנים⁽⁹⁾.

(9) והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק ו), שאם נשאר בראשי שני החוטים טפח, שהוא עיקר שיעור הענף, הציצית כשירה. ומה שצריך שני טפחים, דהיינו שמונה גידלין לענף, הוא משום נוי מצוה.

[משנ"ב ס"ק יג]

אבל אין צריך לחזור אחריהם אם אין מזמנים לפניו או שיתבטל על-גדליה מתפלה בצבור⁽¹⁰⁾.

(10) מקור דבריו מהחיי אדם (כלל יא ס"כ), שכתב שאם כשיחפש אחר ציציות אחרות יתבטל מתפילה, מותר ללושן. וסבר המשנ"ב שכוונתו לביטול תפילה בציבור. וראה לעיל סי' י ס"ק ה ובמה שכתבנו שם.

ולענין מי שאין לו טלית כלל ואם יחכה עד שיביאו לו יפסיד תפילה בציבור, כתבו המור וקציעה (סי' כה ד"ה וכן נלע"ד יותר) ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' רא ס"ק ב) שתפילה בציבור עדיפה, ויתפלה בלא טלית, והוסיף האמרי יושר, שהרי מסתמא לבוש הוא בטלית קטן. אכן באופן שאינו לובש טלית קטן הסתפק הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג ס"ג) אם ימתין עד שתודמן לו טלית אף שיפסיד תפילה בציבור, או שיתפלה עם הציבור בלא טלית.

ולגבי תפילין כתב לקמן (סי' סו ס"ק מ), שאם אין לו תפילין כלל, ימתין כדי לשאול תפילין מחבירו אף על פי שיפסיד בכך תפילה בציבור.

[משנ"ב שם]

וגם אסור לצאת בו בשבת לךשות הרבים⁽¹¹⁾.

(11) ואף על פי שמי שנפסלה טליתו בשבת ברשות הרבים צריך לפושטה אפילו אם על ידי כך יעמוד ערום, לפי שאין כבוד הבריות דוחה איסור דאורייתא כזה, וכמו שכתב לקמן (סי' יג ס"ק ט), מ"מ אם נפסל רק הענף והגדיל נשאר שלם, כתב שם שיש לצרף את דעת הר"י שמכשיר בציור כזה, ולא יפשוט את הטלית תיכף, אלא ימהר לילך לביתו.

[משנ"ב שם]

ולא מהני לעמוד על עמוד שלא ילך ד' אמות, דאין דין ד' אמות אלא להולך בלי ציצית⁽¹²⁾.

(12) ומשמע שהדין להיות לבוש בציצית הוא רק בהליכת ארבע אמות ולא כשאינו הולך. וכן מורה פשוט לשונו לעיל (סי' ח ס"ק א), שיש ללוש ציצית מיד לאחר שיטול ידיו כדי שלא ילך ארבע אמות בלא ציצית. אמנם, הגרש"ז אויערבך כתב (שיח הלכה סי' ח הע' א) שמסתבר שגם כשאנו הולך אין לשהות בלא ציצית, וכוונת המשנ"ב שם שצריך להודרו ללוש את הטלית קטן מיד כשקמים מן המיטה. וכתב שם שאולי יש לומר שהליכה בלא ציצית חמורה קצת מעמידה או ישיבה בלא ציצית.

[משנ"ב שם]

גם לא יתקן הציצית בעוד הטלית עלי⁽¹³⁾, אלא פושט ומתקנא⁽¹⁴⁾.

(13) ולקמן (סי' יג ס"ק ט) כתב בשם המג"א, שכיון שאין בלבישת ארבע כנפות בלי ציצית אלא ביטול מצות עשה, וכשאנו יכול להטיל ציצית בבגד אינו עובר על מצות עשה זו, אין חיוב לפשוט את הבגד אלא מדרבנן בלבד. והגר"ח קניבסקי (מסכת ציצית סי"ח בפי' ארגמן ד"ה טלית) הסתפק אם יסוד החיוב הוא משום מראית העין.

(14) ואף אם חזר ולובש את הציצית מיד, כתב לקמן (סי' יט ס"ק ג) שצריך לחזור ולברך.

[ביה"ל ד"ה יש לסמן]

ולברך יש ספק⁽¹⁵⁾.

(15) ובמשנ"ב לעיל (סי' יא ס"ק כ) כתב, שכיון שמדרבנן צריך י"ב גידלין, קרוב הדבר להיות ברכותיו לבטלה.

[ביה"ל שם]

ודע עוד, דלדעת רש"י אם נפקקו חוטי הציצית במקום הגדיל בין הקשרים, אם שני חוטיין פסול⁽¹⁶⁾.

(16) ואף על פי שהחוט קשור על ידי החוטים האחרים שאוגדים את החוט הפסוק, על ידי הקשר שלמעלה והקשר שלמטה, כתב החזו"א (או"ח סי' ג ס"ק טו) שמ"מ אין זה כחוט קצר שקשרו מתחילתו שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק ז) שכשר, כיון שבשעה שהתחבר בבגד התחבר בתורת שלם, ועכשיו שנפסק הפסיד מעלתו.

עוד כתב החזו"א (שם), שאף אם יעשה כן לכתחילה, דהיינו שיטיל בבגד שני חוטים קצרים בין הקשרים, מ"מ פסולים הם, שאף על פי שלא הפסידו את מעלתם הראשונה, מ"מ כיון שחיבורם נעשה על ידי חוט אחר, נחשבים כולם יחד עם החוט האחר כחוט אחד, ואינם נמנים כשני חוטים.

ה מנחות לח שם
ברא"ש ותוספות
ו מנחות שם ז שם
דף לח

הלכות ציצית סימן יב

"שהוא יותר מקדי עניבה. (ח) *ולרבנו תם לא מכשירים אלא בנשתיורו שני חוטין שלמים, דהינו ארבע ראשים שכל אחד מהראשים ארץ י"ב גודלים, אז מכשירים לשנפסקו השני חוטין אחרים אם נשתיור בהם כדי עניבה; אבל אם נפסקו שלשה חוטין, אף על פי שנשתיור בהם כדי עניבה, פסולים. ומפני כך בשנחתכו שלשה ראשים, (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) אם לא דקדק בעת עשיית הציצית שיהיו נפרים הארבעה ראשים שמצד אחד של הקשר, חישבן שמא כל ראש הוא מחוט אחר, ונמצא שאין כאן אלא חוט אחד שלם, הלכך מספקא פסול, אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים, (י) מכשירן בכדי עניבה. (יא) *והלכה כסבא ראשונה. מיהו היכא דאפשר טוב לחש לסכרת רבנו תם: הגה *ונוהגין כרבנו תם (אגודה סימן טו): הגה וכל שכן אם דקדק שיהיו נפרין הארבעה ראשים שבצד אחד ונפסקו שלשה ראשים בצד אחד פסול, דאז ודאי נפסקו שלשה חוטין; ואם נפסקו בשני צדדין נמי פסול, שמא שלשה חוטין הם. (בית יוסף בשם בן חביב): ב' היכא דצריך כדי עניבה, ומתוך שהחוטים עבים אינו יכול לענבם, ואלו היו דקים היה בהם כדי עניבה, (יב) פשוט: הגה ומשערי בחוטין בינונים (דברי עצמו): ג' ידוי עניבה: לרש"י מן הענף, ולר"י אפילו נחתך כל הענף ולא נשאר כדי עניבה אלא מן הגדיל, פשוט. ומנהג העולם כרש"י, והיכא דלא אפשר (י) (ז) (יג) *יש לסמוך על ר"י:

שערי תשובה

מצד השני אח"כ, וכ"כ במשפחות זקב. ועין במח"ב שהביא דברי הא"ר וקטב דלא כבב"ט, ע"ש: (ז) אם לא דקדק. עבה"ט. ועין בגנות ונדרים כלל ב סימן א: שני חוטין מהצדדים שנפסקו ולא נשאר בהם כד"ע ואין ידוע בבירור שהם מתאדקע שמצד האחד, יש לפסול, אם לא שירצו שנהרגו בשעת עשיית התחלתן שיהיו כל ח' מקל צד נפרים לעצמן, אבל בסתם יש לחש שלא נהרגו, ע"ש. ועין בבב"י בשם שו"ת פרי צדק שאם נפסקו ד' ראשים שמצד אחד פשוט, לפי שנשתיורו כל הראשים שנים שיש בהם יותר מכד"ע, ואפי' לא נשתיור מהשנים רק כד"ע שהוא כד"ע ח' חוטין ביחד, פשוט: [ו] יש לסמוך. עבה"ט מה שהביא בשם גנות ונדרים, ויש איתא נפסק גם מן הגדיל, והגדיל ארץ שאם יפסק המקצת ישאר שעור גדיל וגם חוטי כד"ע, פשוט בשעת הדפוס, ע"ש. וע"ש בחשובה שאמר זה בשם ר"י פראגי שנראה שדעתו לפסול כזה:

שנפסקו לו חוטי הגדיל ואין לו חוטין אחרים, שיתיר ג' חליות עם ג' קשרים אחרים. ונפשוט דכשנפסקים הציצית צריך לפשוט, ולא מהני לעמוד על עמוד

באור הלכה

דחכי נמי כהאי גוונא. וצריך עיון למעשה: * ולרבנו תם לא מכשירים וכו'. שכל אחד מהראשים ארץ י"ב גודלין. עין לעיל בסימן יא סעיף ד' דסמך המסבר שם בדעת הראשונה, אף משום דקאורי הכא לרבנו תם, ואיהו הא סבר לעיל י"ב גודלין, כמו שכתב בבית יוסף שם בשם התוספות, וגם דלכתחלה בודאי גם המסבר שם מודה דטוב לחש לסכרתו, והכא מבואר גם כן המסבר רק לענין לחש לכתחלה, וכמו שקטב בעצמו בסוף הסעיף, לכן מבואר גם כן דעת רבנו תם לענין זה: * והלכה כסבא הראשונה. עין בפריימקדים באש"ל אברהם בסעיף קטן ז, מוכח מדבריו דמתיר לבנו עלי, וכן מוכח מהגן אברהם בסעיף קטן ז, דלא כמו שכתב בספר חיי אדם: * ונוהגין כרבנו תם. דע, דלדעת רבנו תם הוא אפילו לא נפסקו השלשה חוטין, רק נחתכו באופן שאין בארצן י"ב גודלין, גם כן פסול ככל האפשר: * יש לסמוך על ר"י. והפריימקדים במשפחות נחב בסימן יא סעיף קטן ג פתב: ודע, אם נפסקו כל החוטים עד הגדיל פסול, כמבאר בסימן יב סעיף א, אם הוא בדרך ואין לו ציצית אחרים, יתיר הגדיל שהוא ד' גודלין ויותר, ונעשה קצת גדיל וקצת ענף, ולהמסבר בסימן יא סעיף ד' יוצא לכתחלה ויכרך: ואף לדין דסבירא לן י"ב גודלין מקל מקום ילבש, ולכרך יש ספק⁽¹⁵⁾, ומן התורה די בכל שהוא, ואין עובר על מצות עשה הציצית: ומיהו צריך להמיר כל הגדיל, דאם לא כן הוי תעשה ולא מן העשוי, דנפסלו מן התורה, דבעינן גדיל וענף, עד כאן לשונו שם. ונעצנו זאת הוא כדי לצאת אף לדעת רש"י, והוא והגאון ר' עקיבא איגר בחידושי בסימן יא שניהם לדבר אחד הסכימו דגם זה בכלל תעשה ולא מן העשוי, דלא כקבל הלכות קטנות שהובא בבאר היטב שמקל כזה דאין צריך להמיר כל הגדיל אף לדעת רש"י. אף אמרינן מצינו להפריימקדים בעצמו בסוף סימן יג במשפחות זקב שכתב דזהו לא הוי בכלל תעשה ולא מן העשוי, ופלא שהוא סותר את עצמו. ודע עוד, דלדעת רש"י אם נפסקו חוטי הציצית במקום הגדיל בין הקשרים, אם שני חוטים פסול⁽¹⁶⁾, דלא צריך מאם נפסקו שני חוטים בתחלת ענף הקשרים, ואם נפסק חוט אחד, נראה דכשר, דהא לא פליג רש"י על ר"י רק משעם דבעינן גם פתיל, כמבאר בהג"ר בשם הפירוקי, והכא הלא יש כזה גם פתיל בראש השני של אותו החוט גופא. אף נראה

באר היטב

(ה) אם לא דקדק. קשה, דהא כ"ש הוא אם דקדק, כמ"ש בהג"ה אח"כ. וי"ל דנקט לא דקדק משום סיפא דמסים: אבל אם לא נחתכו אלא ב' ראשים מכשירים ככד"ע, דזהו דוקא בלא דקדק, אבל אם דקדק, אם נחתכו ב' ראשים מצד א', פשוט אפילו לא נשתיור כד"ע, דהא נשתיור ראש השני, אבל אם נפסקו ב' מב' צדדין ולא נשתיור ככד"ע, פסולים, דשקא חוט א' הן, מ"א: (י) יש לסמוך על ר"י. לעיל סס"א פתב: היכא דאפשר טוב לחש לסכרת ר"ת, פ"י היכא דאפשר למצא בקל ציצית אחרים, אבל א"צ לחזר אחריו, והכא פתב: והיכא דלא אפשר, הינו במקום שאין נמצאין ציצית כלל, יש לסמוך על ר"י. ומ"מ לא יכרך עליהם, גם אסור לצאת בו בשבת לר"ה, מ"א. ובחשובה גנות ונדרים חלק א"ח כלל ב סי' א פתב דיש להכשיר בשעת הדפוס גם בנפסק קצת מהגדיל ממש, ע"ש. ועין בהלקיט ח"ב סי' קיח שכתב דמי העליונים וניתן קשר המתחנן עם חליתו כדי שיהא פתיל וגדיל, עד שישמא

משנה ברורה

חתך ראשי החוטין: (ח) ולרבנו תם וכו'. טעמו, דשני חוטין שהן ד' אנו נוחטין במקום תכלית ושני חוטין שהן ד' אנו נוחטין במקום לבן, צריך על-כ"ל פנים שיהיה מין אחד שלם: (ט) אם לא דקדק. קשה, דהא כל שכן הוא אם דקדק, כמו שכתב בהג"ה אחרת. ויש לומר (י) דנקט 'לא דקדק' משום סיפא דמסים: אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים דמכשירין בכדי עניבה, דזהו דוקא בלא דקדק, אבל אם דקדק, אם נחתכו שני ראשים מצד אחד, פשוט אפילו לא נשתיור כדי עניבה, דהא נשתיור מקל אחד ראש השני, אבל אם נפסקו שנים משני צדדין ולא נשתיור בכדי עניבה, פסולין, דשקא חוט אחד הן: (י) מכשירן בכדי עניבה. ודעה לומר, אפילו אם היה חוט אחד, כדי עניבה רק באחד מהן, וכנ"ל בסעיף קטן ה: (יא) והלכה וכו'. פשוט דמתיר לבנו עליהן, וכמו שפארנו בבאר הלכה: ב' (יב) פשוט. דהא ארצין הן בכדי עניבה, רק מפני עבי אינו יכול לענב: ג' (יג) יש לסמוך על ר"י. ומתיר ללבש הגדיל. ולעיל בסעיף א דכתב: היכי דאפשר טוב לחש לסכרת רבנו תם, פשוט, היכא דאפשר (יג) למצא בקל ציצית אחרים, אבל אין צורך לחזר אחריהם אם אין מוזמנים לפניו או (יג) שיתבטל על-ידיהו מתפלה כצב⁽¹⁷⁾: והכא פתב: והיכא דלא אפשר, הינו במקום שאין נמצאין ציצית כלל יש לסמוך על ר"י. ומקל מקום לא יכרך עליו, וגם אסור לצאת בו בשבת לרשות הרבים⁽¹⁸⁾, ובכזה יש להכשיר בשעת הדפוס גם בנפסק קצת מהגדיל ממש [תשובה ג"ר, ע"ש]. ודע, דכל זה אינו ענין לנפסק החוט במקום הנקב, דשם (יד) אפילו לר"י פסול מן התורה, ופשוט (טו) דכשנפסקים הציצית צריך לפשוט, ולא מהני לעמוד על עמוד שאל ילך ד' אמות, דאין דין ד' אמות אלא להולך בלי ציצית⁽¹⁹⁾; גם לא יתכן הציצית בעוד השלית עליה⁽²⁰⁾, אלא פושטו ומתקנא⁽²¹⁾:

שער הציון

(יב) מגן אברהם: (יג) מגן אברהם: (יד) חיי אדם: (טו) אלהי רבה:

הלכות ציצית סימן יג

יג דיני ציצית בשבת, ובו ג' סעיפים:

א ארבע ציציות מעבדין (א) זה את זה, שכל זמן שאין בה כל הארבע אינה מציינת כהלכתה, כוונתה בה (ב) לרשות הרבים בשבת (ב) [א] (ג) חוב חטאת (ועיני לקמן סימן שא סעיף לח): **ב** גאם היא מציינת כהלכתה (ד) מתר (ז) [ג] לצאת בה לרשות הרבים, בין (א) טלית קטן בין טלית גדול, אפלו בזמן הזה שאין לנו (ה) תכלת: (רק שלא יהא מנח לו (ז) (ו) על כתפיו) (דברי ר"ן ור"י פ' חבית דף סב ע"א). (ומקמינן לטלית אחתה שהיא מצוין כהלכתה, ואין צריך לברקו (ס) (ז) *קדם שציצא בו) (דברי תשובת הראש כלל ב ותשובת הרמב"ן סימן רט ובכליבו בשם הרמב"ם פרק יט מהלכות שבת): **ג** דאם נודע לו (ח) בשבת (ט) כשהוא בכרמלית שהטלית ששעליו (י) פסול, לא יסירנו מעליו עד

א מנחות כח ב שם לח ג תשובת הראש כלל ב ותוספות בפרק כב דשבת ד מנחות לו לדעת המ"מ והרשב"א

שערי תשובה

[א] חוב חטאת. עבה"ט. וצ"ן בריי וכוונת"ב שכתבו שדעת הרמב"ם אין לחושין מנח מן התורה, ואם נפסק חוט אחד פסול מדרבנן, ויש להסתפק ביצא בטלית זה לר"ה אם חוב חטאת, ע"ש באר"י: [ג] לצאת. עבה"ט. וצ"ן בשב יצקב סימן ה דבארבע מנחות של משי עם ציצית יש להחמיר לילך בו בשבת אפלו בעיר שלא עשו תקון העירוב לטלטל בתוכה, וצ"ן לעיל סי' ב אשלאברהם הביאו קצת פארכיות. וצ"ן בשו"ת בית אפרים חלק א"ח סימן כו לענין אם מבוטא המפלישין לדרך הפול משני צדדים יש להם דין ר"ה. וצ"ן בשאגת אברהם אין נח דבר"ה אין נדחה מפני בדי' כנסות קטן שאין בו שעור הכתוב בס"י טז: (ז) על כתפיו. שלא כדרך לבישתו בחל, דאז לא הוי דרך מלבוש אלא משוי, ע"ן סי' שא: (ח) קדם שציצא

באר היטב

שלא ילך ד' אמות, דאין דין ד' אמות אלא להולך בלא ציצית: (ב) חוב חטאת. דהוי משוי. ואל"ל דכטל לגבי כגד, דחשיבי הם לגבה, שדעתו להשלים עליהם, כ"י בשם החסו"ט. לפ"ז, אם נפסקו כל הד' ציצית ולא נשפיר בהם כדי ענינה, דודאי יעשה אחרים תחתיים, בטלים הם לגבי כגד ומתר לצאת בהם בשבת. ט"ז ע"ת: (ג) לצאת בה לר"ה. אפלו בלילה דלאו זמן ציצית הוא, משום דנוי הוא לכגד, כ"י סי' יח. וצ"ן בתשובת מהר"ל סי' קלח: (א) טלית קטן. בתשובת רמ"מ סימן קי מפלפל אם רשאי לצאת

משנה ברורה

א (א) זה את זה. שכלם הם מצוה אחת, ואם נחסר לו אפלו ציצית אחת הוי כלא הטיל בה כלל, (ב) ובטל לגמרי העשה הציצית: (ב) לרשות הרבים. ולכרמלית אסור מדרבנן. והוא הדין (ג) לכל שאר פסולים, כגון שהיה הכגד (ג) סתום רב, או שהיו הציצית עשוין שלא במקומן, למעלה מג' אצבעות או למטה מקשר אגודל, וכל כהאי גוונא, או שהיה ארבעה מנחות (ז) קטן משעור הכתוב בסימן טז ע"ן ש"ס, ככל אלו אסור לצאת בהן אפלו לכרמלית מדרבנן⁽²⁾. וכגד שפחתו חציו בצמצום, ע"ן לעיל בסימן י במשנה ברורה סעיף קטן כז: (ג) חוב חטאת.

באור הלכה

דדוקא אם נפסק החוט למעלה מחליא ראשונה, דאי לאו הכי מפסול⁽¹⁾ משעם דהא קמא לן קשר עליון (הוא הקשר השני מהחמשה קשרים שאנו עושין) דאורייתא, וכנה דמנחת חוט אחד חשיב כאלו מפסק הקשר, כדמובא במנחות לט ע"ב בחוספות ד"ה כדי לענבם, ע"ש. ויותר מזה נזכר להוכיח לעניננו לכאונה מהסוגיא שם לדעת רש"י, דצריך גס"כ שישאר מהחוט מעט יותר למעלה מהחליא ראשונה, דהיינו לערך כדי ענינה (על-כ"ל פנים על חוט אחד לדעת הר"ף והרמב"ם כמו שכתב בבית יוסף), דאי לאו הכי אמרינן שבודאי לבסוף נמת הקשר: ואפשר שיש לחלק קצת מהסוגיא⁽¹⁸⁾, וצריך עיון⁽¹⁹⁾.

* קדם שציצא בו. ע"ן במשנה ברורה מה שפסקנו לענין בדיקה בשבת. ואולי טעם הפנהגה הוא משום דלקמי יועיל הבדיקה, ובאפלו לא ימצאם כראוי יהיה מפר

דהוי משוי מחמת הציצית הנותרים, ואינם בטלים לגבי כגד, דחוטיו ציצית חשיבי הם ולא בטילי. ואפלו אם אותם הציצית גס"כ פסולים הם, מכל מקום (ה) כל שנמצא בהם איזו חוטין פשוטים, דעתו עליהם וחשיבי ולא בטילי⁽³⁾; אם לא שנפסקו כל חוטיו הארבע ציצית (ו) ולא נשאר בהם כדי ענינה, דאז בטלים הם להכבד⁽⁴⁾. על-כ"ן (ז) אם נודע לו דבר זה בשבת כשהוא חולף ברשות הרבים, אין צריך לפשט טליתו: (ב) (ד) מתר לצאת. אפלו (ח) בלילה דלאו זמן ציצית הוא, משום דנוי הוא לכגד. ואפלו בטליותו של שאר מינים, אפלו להפוסקים לעיל בסימן ט סעיף א דחייבין רק מדרבנן, מכל מקום נוי כגד הוא כיון דעל-כ"ל פנים מתיב בהן בתורת ודאי, ואינו דומה לכגד שהציו פתוח וחציו סתום דפסק בשלחן ערוך, לעיל בסימן י סעיף ז, דאין יוצאין בו בשבת, דהתם חייבו הוא רק מצד ספק⁽⁵⁾ [פמ"ג ארה"ח, דלא כהשב יצקב. אח"כ מצאתי שגם הע"ת כתב בפשיטות בנתיחה]: (ה) תכלת. דהא קמא לן, התכלת והלכך אין מעבדין זה את זה, דכתבי וראיתם אתו, אבל תדא ותדא משמע: (ו) על כתפיו. דאז לא הוי תכשיט אלא משוי, דאין זה דרך לבישתו בחל: מיהו (ט) אם מתבסר רב גופו סגי⁽⁶⁾. וצ"ן לקמן בסימן שא סעיף ל מה שנכתב בזה⁽⁷⁾: (ז) קדם שציצא בו. בין שברקו בבקר בעת שהיה מברך על הלבישה ונמצאו שלמים, או אין רגיל לפסק בזמן מועט כזה אפלו הסירו בינתיים [מ"א⁽¹⁰⁾]. ומובא מזה דבשבת גס"כ צריך לברק הציצית⁽¹¹⁾, וכן כתב הב"ב בפרוש בסימן ח, והעולם אין נוהגין כזה. וצ"ן בבאור הלכה: **ג** (ח) בשבת. ואם ידע מאתמול ושכח להטיל בו ציצית, נראה גס"כ דלא קנסינן לה, ונראה מלקמן בסימן שני"ה סעיף ג בהג"ה היכא דשכחו ולא ערכו, ע"ן שם [מחידושי רע"א]: (ט) כשהוא בכרמלית. הוא מקום ששם אין אסור טלטול רק מדרבנן, ולכך אין צריך להסיר, דכבוד הבריות דוחה אסור דרבנן; ואף-על-גב (י) הציצית מצוה עשה דאורייתא, ודאורייתא לא דחינן מפני כבוד הבריות, מכל מקום שרי, דלא אמרה תורה 'לא תלבש כגד בלא ציצית', רק מצוה עשה להטיל בו ציצית, וכיון שאין יכול להטיל בו ציצית בשבת אין עובר מצוה עשה, ואין עליו רק אסור דרבנן, ולכך התר מפני כבוד הבריות ואין צריך לפשט השלית; אבל ברשות הרבים שהוא מן התורה, צריך לפשט בין בטלית גדול ובין (יא) בטלית קטן, ואפלו אם ישאר עומד ע"ס על-ידי זה, שאין כבוד הבריות דוחה אסור דאורייתא כזה ככל גונג⁽¹²⁾. ולקמן בהלכות שבת א"ח יתבאר (יב) דיש מחלוקת אם בזמן הזה יש לנו דין רשות הרבים או לא. לנראה, דאם הגדיל הוא שלם והפסול הוא רק בענף, נוכל לצרף לזה דעת הר"י לעיל דמכשיר, ואין צריך לפשטו תכף, רק ימהר לילך לביתו: (י) פסול. רוצה לומר (יג) בין שנפסק לו גם קרן השלית ונעשית בת שלש ובין שנפסק לו אחת מציציותיו לבד, ואפלו (יד) היה כבר פסול בשעה שציצא מביתו, בין דבשעה שלבשו (טו) לא נודע לו, לא קנסינן לה, הגדול כבוד הבריות, (טז) ואפלו בטלית גדול שלנו שאין אנו נוהגין ללבש

שער הציצין

(א) ב"ח. והוספתי שבת 'לגמרי' למרן כזה קשית הפרימגדים עליו דל"י שמשאל נמי מבטל כזה המצות עשה, ע"ש: (ב) פרימגדים בסימן י סעיף ז: (ד) פרימגדים: (ה) הפרימגדים והשלחן צריך של הגר"י בשם הרמב"ם: (ו) ט"ז: (ז) אלהי רבה בבאור דברי הש"ס: (ח) בית יוסף ומגן אברהם והסכמת אחרונים, ע"ן בשו"ת כנסת הגדולה: (ט) ט"ז בסימן שא וארצות הסינים: (י) מגן אברהם בשם המרדכי: (יא) שו"ע הגר"י. ופשוט הוא, דלא דמי למה שפטרין לקמן בטלית קטן דהוא גנאי גדול, דהתא גלא הוא אסור דאורייתא של קדם ונעשה משום שאר ציצית: (יב) פרימגדים: (יג) בן מנחם מאחורונים: (יד) בית יוסף: (טו) פרימגדים: (טז) בית יוסף ומגן אברהם:

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן יג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה יש לסמן]

אף נראה דווקא אם נפסק החוט למעלה מהללא ראשונה, דאי לא הכי מקפסל⁽¹⁷⁾.

(17) והחזו"א (או"ח סי' ג ס"ק ו) הסתפק באופן שנפסק החוט הכורך [דהיינו הגדיל] בחוליא הראשונה, האם יש להכשירו מדין גרדומין.

[ביה"ל שם]

ואפשר שיש לחלק קצת מהפוג'א⁽¹⁸⁾, וצריך ציון⁽¹⁹⁾.

(18) ובביאור החילוק כתב החזו"א (שם ס"ק יג), שכיון שסוף סוף הקשר השני נשמר על ידי החוליא השניה והקשר השלישי, אם כן נחשב לקשר טוב שאינו עומד להתפרק.

(19) והחזו"א (שם) כתב שפשוט שכשר, שהרי אף לשיטות שקשר עליון הוא הקשר השני, ודאי שהקשר הראשון חשוב כחיבור לבגד, ולעולם הקשר השני אינו אלא לשמור על הכריכה הראשונה, וכאן אפשר להחשיב את החוליא הראשונה והשניה כחוליא ארוכה, והקשר השלישי כקשר שני.

סימן יג

דיני ציצית בשבת

[משנ"ב ס"ק ב]

או שיהיה ארבע-קנפות קטן משעור הכתוב בסימן טז עין שם⁽¹⁾ וכו', אפילו לכךמלית מדרבנן⁽²⁾.

(1) והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק כח), שכיון שאינו עומד להסיר את הציציות מהבגד, שתכסיסו הבגד הן ונוח לו בהן שנראה על ידן כלובש ציצית, אינו נחשב כנושא משאוי ומותר לצאת בהן.

ולענין יציאת קטן בטלית קטן שאין בה שיעור החייב בציצית, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ו אות יג) שכיון שיש בכך מצות חינוך, נמצא שההוצאה היא לצורכו של הקטן, ואין בכך שום חשש.

(2) ולענין המחמיר על עצמו משום חומרא בעלמא שלא לטלטל בשבת במקום שמן הדין מותר לטלטל בו, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' ו) שיכול להתנות בשעת קבלת החומרא שאינו מקבלה על עצמו כלפי בגד של ציצית שחושש שאין בו שיעור. עוד כתב שם, שכשלוש בגד זה בשבת הראשונה שהתחיל לנהוג חומרא זו, הרי זה נחשב כהתנה שאינו מקבל על עצמו חומרא זו לגבי הטלית קטן.

[משנ"ב ס"ק ג]

מכל מקום כל שנומץ בהם איזו חוטין קשרים, דעתו עליהם ויחשיב ולא בטיל⁽³⁾; אם לא שנומץ כל חוטי הארבע ציצית ולא נשאר בהם כדי עניקה, דאז בטלים הם להבגד⁽⁴⁾.

(3) מדברי הראשונים בדין זה דייק בשו"ת משיב דבר (ח"א סי' ב), שבמקום שאין דעתו להשלים את חוטי הציצית בהכשר, הרי הם בטלים לבגד ואינם נחשבים כמשאוי. ומחמת זה תמה על מה שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק ב) שבגד שאין בו שיעור אסור לילך בו עם ציציות ברשות הרבים, והרי להמבואר בראשונים כיון שאין דעתו לתקן בטלים החוטים לבגד. והשיב לו בעל המשנ"ב, שדבריו הם לשיטת הפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שדייק כן מלשון הרמב"ם (פי"ט מהל' שבת ה"כ) ורש"י (מנחות לו, ב ד"ה דרב הונא). ובביה"ל לקמן (סי' שא סלי"ח ד"ה ודעתו) הביא דעת כמה

מן הראשונים, שמה שאין החוטים בטלים אין זה משום שדעתו עליהם ועומד להשלים, אלא מחמת חשיבותם, שהרי של מצוה הם. וכתב שם שיש כמה נפקא מינות בדבר.

טעם נוסף לכך שאין החוטים בטלים לבגד, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' יח על סלי"ח) שמה שנאמר בגמרא 'הני חשיבי', הכוונה בכך היא שכיון שמוכרח להוציא את החוטים הפסולים כדי לתלות במקומם את הכשרים, הרי הם חשובים מצד המקום שבו הם מונחים. וסיים, שלהלכה יש לחוש לכל השיטות, הן לשיטת רוב הראשונים שהחוטים חשובים מחמת שדעתו להשלים ולכן אין החוטים האלו בטלים, והן לשיטת הראשונים שכל חוט החשוב מצד עצמו אינו בטל וכדין ציצית החשובה מצד המצוה, והן לפי מה שביאר שכל חוט שצריך להסירו חשוב הוא מחמת מקומו ואינו בטל.

(4) ואף אם נפסק חוט אחד באופן שאין בשני ראשיו כדי עניבה, ובשאר שלשת החוטים נשאר כדי עניבה, או אפילו אם יש בשאר החוטים שיעור ארבעה גודלין מצד אחד, ובצד השני לא נשאר שיעור ארבעה גודלין, כתב החזו"א (או"ח סי' ג ס"ק כט) שכיון שצריך להוסיף להם חוט אחר, חשוב הדבר כעשייה חדשה, ואין להכשירם שהרי פחותים הם מהשיעור הנצרך לטלית, ומשום כך בטלים הם לבגד ומותר לצאת בו לרשות הרבים.

[משנ"ב שם]

על-כן אם נודע לו דבר זה בשבת קשהוא הולך בקשות הרבים, אין צריך לפשט טליתו⁽⁵⁾.

(5) והוסיף הא"ר שם, שכל זה הוא דוקא ברשות הרבים ומשום כבוד הבריות, שאם לא כן אסור ללבוש טלית זו משום ביטול מצות ציצית.

[משנ"ב ס"ק ד]

מקר לצאת⁽⁶⁾ וכו', דהתם חיובו הוא רק מצד ספק⁽⁷⁾.

(6) ובגדר היתר היציאה בציצית בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ד סי' ט אות ג) שאינו משום שהמצוה דוחה את איסור השבת, שהרי אין מצוה לילך בשבת ברשות הרבים, אלא הגדר הוא שמחמת המצוה נעשית הציצית צורך הבגד ונחשבת כחלק ממנו.

(7) והחזו"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק כח) שהדבר צ"ע, שהרי לא רק המצוה עושה שיהיו החוטים טפלים לבגד, אלא כל שיש לבגד צורך בדבר הרי זה מנוי הבגד ותכסיסו ובטל לבגד, וכיון שצריך להטיל את חוטי הציצית בבגד מחמת הספק, חשובים החוטים כצורך הבגד ובטלים לבגד ויוצאים בהם בשבת, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ז) תירץ, שציצית נחשבת לנוי הבגד רק לפי ראות עיני האנשים שהיא המצוה, ולכן בבגד שחציו פתוח וחציו סתום ישא אנשים שיראה להם כבגד שפטור מציצית, אינם נוי לבגד ואסור לצאת בו. דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פי"ח ה' קמח) שיתכן שאף השו"ע סובר כדברי החזו"א, ומה שפסק שבגד שספק אם הוא חייב בציצית אין לצאת בו בשבת, אין זה אלא כשדעתו לשנות את הבגד לאופן שיתחייב בוודאי בציצית, ולכן במצבו כעת אין לו צורך בציציות ואין זה חלק מהבגד, וכיון שדעתו להשתמש בחוטי הציצית לאחר שישנה את הבגד אין הם בטלים לבגד, וראה שם עוד מה שכתב לדון בזה [וכעין זה כתב בשו"ת

המשך במילואים עמוד 5